

Gäller för: VE Barn o Kvinna

Giltig från: 2025-10-23

Innehållsansvar: Oscar Nyström, (oscny1), Specialistläkare

Giltig till: 2027-10-31

Granskad av: Emelie Ottosson, (emery1), Processchef

Godkänd av: Marie Hufvudsson, (marjo100), Verksamhetschef

Sexuellt övergrepp

Revideringar i denna version

Förlängd giltighetstid.

Bakgrund, syfte och mål

Detta styrdokument gäller kvinnor och flickor som via polisen eller på eget initiativ söker till Skaraborgs Sjukhus för sexuella övergrepp. Gynekolog ansvarar för handläggningen av vuxna kvinnor.

Barnläkare (bakjour) ansvarar för handläggning av patienter under 13 år. Gynekolog kan vara med som stöd för provtagning, spårsäkring och gynekologisk undersökning.

Hos flickor 13 till 18 år ska en mognadsbedömning utföras. Om behov av barnmedicinskt bemötande finns, är barnläkare ansvarig och kan ta stöd av gynekolog för provtagning och undersökning. Patienter som bedöms mogna nog träffar primärt gynekolog där barnläkare kan vara med som stöd för (social-) medicinsk bedömning och för att lägga upp en individanpassad vårdplan.

För alla barn gäller att mognadsbedömningen ska vara ledande gällande handläggning och val av specialistläkare med barnets bästa i fokus,

Alla pojkar handläggs av barnläkare som kan konsultera gynekolog, hudläkare (STI-mottagning) eller urolog/kirurg.

Undersökning för rättsmedicinskt ändamål kräver patientens samtycke. För barn under 18 år bör föräldrar eller vårdnadshavare vara tillkallad förutsatt att de inte misstänks vara förövare. Socialtjänst ska alltid informeras vid sexuella övergrepp mot barn under 18 år.

Undersökning inklusive spårsäkring kan göras även om polisanmälan inte föreligger vid undersökningstillfället. Vid undersökning används spårsäkringsset från NCK.

Arbetsbeskrivning

Sekretess och anmälan

Vid misstanke om våldtäkt eller fullbordad våldtäkt upphävs sekretessen, så kallat sekretessgenombrott. Hälso- och sjukvården kan därvid lämna ut uppgifter till brottsutredande myndigheter även utan patientens medgivande. Sekretessgenombrottet gäller även utan myndighetsbegäran och gör det möjligt men inte obligatoriskt för sjukvårdspersonal att anmäla ett brott i situationer där patienten utsatts för våldtäkt eller våldtäktsförsök och själv inte vill anmäla detta till polisen. Om patienten inte själv gjort anmälan bör vi uppmana patienten att göra detta. Spårsäkringsset kan lagras upp till två år på sjukhuset i väntan på en anmälan.

Barn under 18 år, anmälningskyldighet

Sekretessgenombrott mot sociala myndigheter gäller alltid genom brott mot barn under 18 år och när barn misstänks fara illa där sekretessen bryts på grund av anmälningskyldighet till socialtjänsten vid misstanke om att [barn far illa](#). Den personal som träffat patienten kan göra gemensam anmälan men det kan inte delegeras bort.

Sekretessgenombrott mot polis gäller även vid sexuella övergrepp mot barn under 15 år eller mot barn som fyllt 15 men inte 18 och som är avkomma till gärningsmannen eller för vars vård eller tillsyn gärningsmannen ska svara såsom fosterhemsföräldrar.

Viktigt att läkaren tar ställning till eventuellt behov av blockering/försegling av journal. Se även styrdokument [Journal via nätet – barn- och ungdomsmedicin](#).

Undersökningen

Om händelsen är polisanmäld används polisens medhavda spårsäkrings-sats. Om patienten kommer utan anmälan används sjukhusets spårsäk-ringssats och undersökning och dokumentation bör utföras på fullständigt sätt. Spårsäkring bör göras om det gått mindre än 10 dagar sedan övergreppet, men kan vara meningsfullt att göra även om det har gått längre tid. Anamnesupptagning, undersökning och spårsäkring görs helt enligt [Guide för omhändertagande efter sexuella övergrepp](#) som ligger i spårsäkringssatsen. Observera differentierad markering för sjukvårdens prover respektive polisens spårsäkringsprover. Ett förslag på hur man kan duka upp finns på akuten.

Dokumentation

Dokumentera kortfattat i Melior att besöket har ägt rum och hänvisa till separat dokumentation i guiden. Påbörja [checklistan](#) för att säkerställa infektionsscreening, eventuell vaccination, återbesök och kuratorskontakt. Övrig information av somatisk natur eller som kan vara nödvändig vid nästa vårdkontakt kan dokumenteras i Melior. Se till att det finns alternativ kontaktinformation till patienten för den händelse att polisen tar telefonen för besvissäkring.

Fotodokumentation

En viktig del av undersökningen är att dokumentera tecken på fysiskt våld som kan stödja kvinnans berättelse om tilltvingat sexuellt övergrepp. Detta är viktigt eftersom DNA-provtagningen egentligen bara binder en viss gärningsman till kvinnan utan att verifiera att det faktiskt rör sig om ett brott. Därför bör hela kroppen undersökas och verifierade fynd fotodokumenteras. Om det anamnestiskt finns tecken på fasthållning eller andra fysiska grepp som skulle kunna leda till hematom kan det vara av värde att se patienten om två dagar för kompletterande fotografering. För fotografering tillhandahålls en digitalkamera på akutmottagningen med automatisk fokusering. Observera att fokuseringen fungerar bättre om man i bilden har ett mjukt måttband utefter patientens hud. Detta förtydligar också måttangivelse av olika fynd. Börja bildserien med en bild på patientens identitet och datum. Överexponering kan undvikas genom att man tar bilden från ett längre avstånd men använder zoomfunktionen. Ta även en mer översiktlig bild för att visa läget på kroppen.

Informera kvinnan att ta kontakt med mottagningen om blåmärken uppträder efter den initiala undersökningen. Patienten får då komma till gynecologmottagningen som i så fall kontakt med Bild och Media som kan bistå med kompletterande fotodokumentation.

Utlämning av spårsäkringssats

Polisen ska få "Följesedel Kriminaltekniska spår/prov" tillsammans med spårsäkringssatsen.

Läkarens namn och telefonuppgifter ska vara läsligt så att polis kan ta kontakt med rätt person.

Lämna inte ut "Guide" som är sjukhusets underlag för rättsintyg. Se arkivering nedan.

Rättsintyg

När begäran om rättsintyg inkommer ska sekreterare kontakta diariet ([Diariet - Skaraborgs Sjukhus \(vgregion.se\)](#)) och be att registrator öppnar ett ärende avseende rättsintyg. Sekreterare ska då uppge polisens ärendenummer som finns på begäran samt vilket datum begäran inkom. Registratören ger då sekreteraren ett diarienummer (SKAS-ÅÅÅÅ-XXXX). Detta diarienummer ska noteras på den inkomna begäran. När sekreterare skriver rättsintyget ska även SkaS diarienummer finnas med på rättsintyget. När rättsintyget skickats till polisen meddelar sekreterare diariet att rättsintyget är expedierat, ärendets diarienummer och vilket datum det skickades.

Rättsintyg utfärdas endast efter begäran från polis eller åklagare i samband med brottsutredning eller rättegång. Invänta polisrapport eller förhörprotokoll och utgå från detta när du avger utlåtandet. Intyget skrivs på kontorstid av gynsekreterare. Hög prioritet. Tänk på att en misstänkt gärningsman kan sitta häktad i avvaktan på intyget. Anamnesen angående händelseförloppet ska inte återges i rättsintyget utan man kan hänvisa till förhörprotokollet. Samtycke för utfärdande av rättsintyg behöver inte inhämtas då kravet för sekretessgenombrott är uppfyllda. I de fall ST-läkare genomfört undersökningen bör rättsintyget granskas av läkare med specialistkompetens innan intyget överlämnas till rättsväsendet. Använd gärna "Kortfattad mall för rättsintyg" som finns i guiden. Journalkopia ersätter inte rättsintyg och lämnas inte ut rutinmässigt. Till rättsintyget bifogas papperskopior av fotodokumentation. Bild och media ansvarar för att arkivera bildfiler. Behöver inte skannas. Rättsintyg dokumenteras i word (ej i journalsystemet) enligt särskild mall. Sparas av sekreterare på säker SOFIA-yta tills detta är justerat av läkare, därefter tas det bort.

Antikonception

Överväg antikonception om patienten inte har fungerande sådant i samband med sexuellt övergrepp med risk för graviditet. Ge PCA med EllaOne eller insättning av kopparspiral upp till 120 timmar. Om patienten står på preparat med levonorgestrel ska inte EllaOne användas utan i stället kopparspiral.

Hepatitprofylax

Om gärningsmannen är okänd eller misstänks tillhöra riskgrupp för hepatit ges hepatit B-vaccination på vida indikationer om patienten inte tidigare fått vaccin eller blivit exponerad. Hepatit B-vaccin ([Engerix-B 1 ml im](#)) ges inom 2 och senast 72 timmar från det misstänkta smittotillfället.

Vaccinationen ges på akutmottagningen, på läkarordination. Fortsatta boosterdosor efter fyra veckor samt sex månader ges vid återbesök på gynmottagningen.

HIV

Om gärningsmannen är känd och har HIV eller om gärningsmannen är okänd men kan misstänkas ha HIV – telefonkontakt ska tas med infektionsbakjour omedelbart. Nås på telefonnummer 78 180 dygnet runt. Om gärningsmannen är känd och kan provtas för blodsmittor avvaktas svar från infektionsprover och vid positivt utfall kontaktas infektionsklinik.

Sjukskrivning

Rådgör med patienten om det finns behov av sjukskrivning.

Patientinformation

Lämna ut skriftlig information ”Vilka prover har tagits idag och vad händer sedan?”, olika versioner finns:

- [Vuxna > 18 år.](#)
- [Barn/ungdom 13–18 år.](#)
- [Vårdnadshavare till barn 0–12 år.](#)
- [Barn 0–12 år.](#)

Medicinska återbesök

Patienten ska återkomma på återbesök till gynmottagning en månad, tre månader samt sex månader med provtagning utifrån [kvinnoklinikens checklista](#).

Ungdomar över 13 år ska ha uppföljning enligt samma rutin som gäller för vuxna på kvinnokliniken. Handläggning tillsammans med barn- och ungdomsmedicin.

Barn under 13 år ska ha uppföljning på barnmottagning enligt samma rutin som gäller för vuxna på barnkliniken. Handläggning tillsammans med kvinnokliniken.

Kuratorskontakt

Patientens mobiltelefonnummer ska inhämtas och föras in på checklistan. Kurator ska kontakta patienten under närmaste veckan. Se även organisatoriskt styrdokument Våldtäkt/sexualbrott, handlingsplan för kurator.

För barn och unga bör BUP-remiss övervägas efter bedömning av kurator/psykolog på gynmottagningen/barnmottagningen.

Undersökning utan anmälan

Om patienten kommer för undersökning utan polisanmälan utförs undersökningen på samma sätt. Försök stötta och uppmuntra kvinnan att göra polisanmälan. Ifylld guide sparas i lådan. Lådan omhändertas av akutmottagningens personal och överförs till gynmottagningen för långtidsarkivering upp till två år. SKLs blod- och urinprov förvaras i kylskåp. Vid anmälan senare hämtar polisen provtagningskit på gynmottagning. Glöm inte blod- och urinproverna i kylskåpet.

För barn under 18 år som är utsatta för sexuella övergrepp eller ofredande bör polisanmälan göras.

Socialtjänst

Socialtjänsten kontaktas **alltid** vid sexuella övergrepp mot barn under 18 år. (Ett telefonsamtal räcker.) Akut anmälan på telefon, annars skriftligt. Går inte att delegera bort.

En polisanmälan bör göras vid sexuella övergrepp mot barn under 18 år. Kommunicera till Socialtjänsten att man har gjort en polisanmälan och diskutera med Socialtjänsten att ärendet bör tas upp på Barnahus.

Vid behov av skydd

Om kvinnan efter undersökningen riskerar fler övergrepp eller våldshandlingar bör hon få hjälp till skydd vilket kan ske genom kvinnojouren eller socialjouren.

Arkivering

Begäran om rättsintyg, ifylld guide samt rättsintyg förvaras i gynmottagningens vita säkerhetsskåp (när det gäller barn som puberterat, det vill säga är 13 år eller äldre, förvaras det på gynmottagningen i deras säkerhetsskåp, för yngre barn som inte puberterat förvaras det på barnmottagningen i deras säkerhetsskåp). Handlingarna ska bevaras (får inte slängas). Om patienten inte gjort någon polisanmälan förvaras guiden kvar i provtagningslådan som i sin tur förvaras i låst utrymme på gynmottagningen. Checklisten för åtgärder i samband med akutbesöket och återbesöket förvaras i restjournalen i säkerhetsskåpet.

Telefonnummer och länkar

Kurator Louise Andersson	0500-43 26 23
Polismyndigheten i Västra Götalands län Inre befäl i Skövde direktnummer	114 14 vx 0500-47 22 11 dygnet runt

Socialjouren	114 14 vx
Socialtjänsten i Skaraborgs kommuner (Anmälan om barn som far illa)	Telefonnummer finns på hemsidan
Tolktjänsten	0501-75 51 11 dygnet runt
Kvinnohuset & kvinnojouren Tranan i Skövde	0500-41 86 68 Jourtid 020-11 33 33
Rättsmedicinska avdelningen Göteborg (råd om skadeutseende och tidsförlopp)	010-483 44 00 kl 08.00–16.00. Jourtid 0708-50 34 38
Bild och Media	327 90, 327 91
Kvinnofridslinjen	020-50 50 50
NFC (Nationellt forensiskt centrum)	010-562 80 00 vxl
Handbok Nationellt handlingsprogram för hälso- och sjukvårdens omhändertagande av offer för sexuella övergrepp	
NCK (Nationellt Centrum för Kvinnofrid)	018-611 27 93
Skaraborgs Sjukhus styrdokument Våld i nära relationer Skaraborgs Sjukhus Våld i nära relationer – handlingsplan .	
Blankett Anmälan om barn och unga som far illa	
Styrdokument från barnmedicin Anmälan om barn och ungdomar som far illa	
RMR Handläggning vid akuta sexuella övergrepp Barn och vuxen	
Patientinformation kvinnokliniken Vilka prover har tagits idag och vad händer sedan?	

Arbetsgrupp

Oscar Nyström, kvinnokliniken och Godfried van Agthoven, barnkliniken.

Information om handlingen

Handlingstyp: Rutin

Gäller för: VE Barn o Kvinna

Innehållsansvar: Oscar Nyström, (oscny1), Specialistläkare

Granskad av: Emelie Ottosson, (emery1), Processchef

Godkänd av: Marie Hufvudsson, (marjo100), Verksamhetschef

Dokument-ID: SKAS9716-1940753776-306

Version: 12.0

Giltig från: 2025-10-23

Giltig till: 2027-10-31